

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ Η' ΤΕΥΧ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΑΛΥΒΙΩΝ
ΔΗΜΟΣ
ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΤΙΝΩΝ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ

Αἱ ἐπιγραφαί, τὰς ὁποίας δημοσιεύω ἐνταῦθα, προέρχονται ἐκ τῆς περιφερείας τοῦ χωρίου μου *Καλυθίων* τῆς *Λαυρεωτικῆς*. Ἐξ αὐτῶν μερικὰς ἀνεῦρον ὁ ἴδιος κατὰ διαφόρους κατὰ καιροὺς ἐκδρομάς μου καὶ ἄλλας ἐμελέτησα τῇ ὑποδείξει συμπατριωτῶν μου.

Ἐκ παραλλήλου δὲ πρὸς τὴν παρούσαν ἔκδοσίν των, ἡ ὁποία κυρίως σκοπεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰς μέχρι τοῦδε ἀγνώστους, ἐφρόντισα νὰ ἐξασφαλίσω αὐτάς ἐναντίον οἰασδῆποτε φθορᾶς ἢ ἐξαφανίσεως. Πρὸς τοῦτο μετέφερα ἐκεῖνας, τῶν ὁποίων τὸ βάρος ἢ αἱ ἄλλαι συνθῆκαι ἐπέτρεπον τὴν μεταφοράν, καὶ ἐτοποθέτησα εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τοῦ χωρίου, τὴν ὁποίαν ὠργάνωσα εἰς μικρὸν Μουσεῖον. Ἐνταῦθα ἐπίσης συνεκέντρωσα καὶ ἄλλα μάρμαρα, λείψαν' ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐγκατεσπαρμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, πλησίον ἰδίᾳ παλαιότερων ἐκκλησιῶν.

Ἐκ τῶν παρεχομένων κατωτέρω ἐπιγραφῶν ὧσων δὲν ἀναφέρεται ὁ τόπος, ὅπου εὐρίσκονται, πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς τοιοῦτος τὸ Σχολεῖον.

ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ Α'. ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ

1.

Τεμάχιον ἐπίμηκες παραλληλεπιπεδόμορφον ἐκ μαρμάρου λευκοῦ, ἐλλιπὲς κατὰ τὸ κάτω ἄκρον, τὸ ὁποῖον ἔχει θραυσθῇ κατ' ἐπιφάνειαν ἀνώμαλον (εἰκ. 1). Ἔχει μῆκος 0,24, πλάτος 0,09 καὶ πάχος 0,11 μ. Τὴν ἄνω ἀπόληξιν ἔχει διαμεμορφωμένην εἰς κεκλιμένον ἐπίπεδον, ἀνερχόμενον ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ. Κατὰ τὴν ἐμπροσθίαν δὲ ὄψιν καὶ κάτωθεν τῆς λοξῆς γραμμῆς, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει ἡ ἄνω ἐπιφάνεια, εἰς ἀπόστασιν 0,04 μ. περίπου ἀπὸ αὐτῆς, ὑπάρχει ἔκτυπος ἢ ἀριστερὰ γωνία ἀετωματίου ἐκ τῶν συνήθων εἰς τὰς στήλας.

Ὁ λίθος ἔχει τὴν ἐμπροσθίαν πλευρὰν λείαν, τὰς δύο πλαγίας ἀμελέστερον ἐξεργασμένας, τὴν δὲ ἄνω καὶ τὴν ὀπισθίαν χονδροειδῶς καὶ διὰ τῆς σφύρας.

Ἀνεῦρον αὐτὸν κατὰ τινὰ περυσινήν μου ἐκδρομήν, παρὰ τὸ ἐξωκλήσιον τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος, πλησίον τοῦ συνοικισμοῦ Ὀλύμπου, ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγοῦσης ἐκ τῶν Καλυβίων πρὸς τὴν Ἀνάδησον.

Ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς καὶ κάτωθεν τῆς γωνίας τοῦ ἀετωματίου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Ἀφροδ[ι]τη| χα|[ι]ρε].

Τὰ γράμματα εἶναι ἀβαθῶς καὶ οὐχὶ πολὺ ἐπιμελῶς κεχαραγμένα. Ἔχουν ὕψος 0,013 - 0,017 μ. Αἱ διαστάσεις αὐτῶν εἶναι εἰς τὸν 1^{ον} στίχον μικρότεραι, ἐνῶ εἰς τὸν 2^{ον} καὶ τὸν 3^{ον} μεγαλύτεραι. Τοῦτο ὀφείλεται

Εἰκ. 1.—Ἡ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Ὀλύμπου.

εἰς τὸν κακὸν ὑπολογισμόν τοῦ χαρακτοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν κατένειμεν αὐτὰ ἀναλόγως τοῦ χώρου, ἀλλὰ συνεσώρευσε εἰς μὲν τὸν 1^{ον} στίχον 5 γράμματα, εἰς δὲ τοὺς ἐπομένους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸν αὐτὸν χώρον, ἐχάραξεν ἐν ἀνέσει μόνον 2 ἢ 3 εἰς ἕκαστον.

Ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιδράσεως ἔχουν ὀλίγον ἀποτριβῇ, καὶ μάλιστα τὸ Λ τοῦ 1^{ου} στίχου, τὸ ὁποῖον ἔχει σχεδὸν ἐξαφανισθῇ. Πλὴν τούτου καὶ τῶν ἀποκοπέντων τριῶν, κατὰ τὴν συμπλήρωσίν μου, τελευταίων γραμμάτων, δὲν ὑπάρχει ἐπίσης καὶ τὸ Ι τοῦ ὀνόματος «Ἀφροδίτη». Τὴν ἀπουσίαν τούτου μᾶλλον εἰς τὴν παράλειψιν καὶ τὴν ἀπροσεξίαν τοῦ χαρακτοῦ πρέπει ν' ἀποδώσωμεν, διότι ὁ λίθος δὲν φέρει κατὰ τὰ ἄκρα τῆς ἐνεπιγράφου πλευρᾶς κακώσεις, ὥστε νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ

γράμμα ἔχει ἀπαλειφθῇ. Ἐπειτα εἰς τὸν 2^{ον} στίχον, ὅπου τὸ Ι κατ' ἀνάγκην θὰ ἐτίθετο, ὑπῆρχε τόση εὐρυχωρία, ὥστε νὰ μὴ διεκινδύνευεν ὁ χαρακτήρ νὰ θέσῃ τοῦτο εἰς τὸ ἄκρον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ καθίστα τὸν στίχον ἐπὶ πλέον ἀσύμμετρον καὶ ἀκαλαίσθητον.

Τὸ σωζόμενον Λ ἔχει τὴν διασκελῆ γραμμὴν τεθλασμένην εἰς ὀξεῖαν γωνίαν ἀνοικομένην πρὸς τὰ ἄνω. Πάντων δὲ τῶν γραμμάτων αἱ κεραῖαι εἶναι ὀλίγον πεπλατυσμέναι κατὰ τὰ ἄκρα. Ἐκ τῶν γνωρισμάτων τούτων εἶναι φανερόν, ὅτι ἀνάγεται ἡ ἐπιγραφή εἰς τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους.

Ἡ στήλη, καθὼς καὶ ἡ ἐπιγραφή, εἶναι ἐπιτύμβιος. Ἡ διαμόρφωσις δὲ τοῦ ἀνωτέρου ἄκρου τῆς, καὶ πρὸ παντὸς τὸ ἶχνος τοῦ ἀετωματίου, ἐπιβάλλει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἀρχικῶς θὰ ἐπρόκειτο περὶ μεγάλης στήλης ἀετωματικῆς ἀκεραίας, ἡ ὁποία ὁμῶς δὲν κατωρθώθη ν' ἀποπε-

ρατωθῇ, ἴσως διότι κατὰ τὴν ἐξεργασίαν ἐθραύσθη. Τὴν μὴ ἀποπεράτωσιν αὐτῆς δεικνύει καὶ τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀετωματίου καταλειφθὲν περιθώριον τοῦ μαρμάρου. Πάντως ὅμως ἐκ τῆς τοιαύτης στήλης ἐκόπη καὶ διεμορφώθη διὰ προχείρου ἐργασίας τὸ ἐνταῦθα περιγραφόμενον τεμάχιον.

Ἡ ἐπιγραφή περιλαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς νεκρᾶς κατὰ κλητικὴν καὶ τὴν συνήθη προσφώνησιν πρὸς τοὺς νεκροὺς «χαῖρε».

Τὸ «Ἀφροδίτη» ὡς ὄνομα γυναικῶν δὲν φαίνεται νὰ ᾔτο πολὺ σύνηθες, ἐξ εὐλαδείας βεβαίως, ἐπειδὴ ᾔτο ὄνομα θεᾶς¹.

2.

Πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου, ἡ ὁποία εὐρίσκεται περὶ τὸ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας νοτιοδυτικῶς τῶν Καλυβίων, ὑπῆρχε τὸ ἐν τῇ εἰκόνι ὑπ' ἀριθ. 2 ἡκρωτηριασμένον ἐνεπίγραφον μνημεῖον.

Εἶναι τεμάχιον ἐκ φαιοῦ μαρμάρου, ἀνήκον εἰς δωρικὸν κίονα, ὁ ὁποῖος ἔχει σχισθῇ κατὰ μῆκος καὶ κατὰ τὸν κατακόρυφον ἄξονα εἰς δύο ἴσα περίπου μέρη. Διασώζει ἐν ὅλῃ 10 ῥαβδώσεις, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ ἀκραῖαι μόνον ὀλίγον μέρος τοῦ πλάτους τῶν παρέχουν. Ἄνω ἔχει θραυσθῇ τριγωνικῶς, ἄλλη δ' ἐκτεταμένη ἀποκοπὴ ἔχει ἀποσπάσει τῶν περισσοτέρων ἐκ τῶν σωζομένων ῥαβδώσεων τὸ κάτω μέρος. Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶναι 0,57, τὸ δὲ πλάτος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ καὶ διάμετρον, ἕνεκα τοῦ περιγραφέντος τρόπου τῆς ἀποσχίσεως, κάτω, εἰς τὸ πλατύτερον μέρος τῆς τομῆς, εἶναι 0,37 μ. Τὸ πλάτος δὲ τῶν ῥαβδώσεων παρὰ τὴν βάσιν 0,06.

Τὸ τμήμα τοῦτο εἶναι τὸ κάτω μέρος τοῦ κίονος, ὅπως γίνεται φανερόν ἐκ τῆς μιᾶς ἢ δύο ῥαβδώσεων, αἱ ὁποῖαι σώζονται κάτω μέχρι τῆς βάσεως. Μετὰ τὸ πέρας τούτων τὸ μάρμαρον συνεχίζεται εἰς πλάτος 0,04 μ. καὶ θ' ἀπετέλει, ὅπως ἐκ τοῦ διασωθέντος τούτου μέρους εἰκάζεται, ταινίαν, ἡ ὁποία βεβαίως θὰ περιέτρεχε τὸν κίονα εἰς τὸ κατώτατον τοῦτο σημεῖον. Ἐνταῦθα ἡ ἐπεξεργασία εἶναι στοιχειώδης διὰ τῆς σφύρας, ὁμοίως δὲ θὰ ᾔτο ἐξεργασμένος ὁ κίων καὶ κάτωθεν, ὅπως συνάγεται ἐκ τῶν ὀλίγων σωζομένων ἰχνῶν, τὰ ὁποῖα προδίδουν σφυρηλάτησιν.

¹ Συχνότερα ἐν Ἀττικῇ ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, ἦσαν τὰ ἐκ τούτου παράγωγα Ἀφροδισία καὶ Ἀφροδῶ καὶ τὰ ἀρσενικά Ἀφροδᾶς, Ἀφροδίσιος, Ἀφρόδιτος, Ἐπαφρόδιτος (βλ. CIA, III 2 Indices σελ. 332 κέξ. καὶ Joh. Kirchner, Prosopographia attica, Berolini 1901, ἀριθ. 2777 - 2789. Περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀφροδίτης ὡς ὀνόματος γυναικὸς βλ. καὶ W. Pape, Wörterbuch der griechischen Eigennamen, Ἐκδ. 3η 1875) σελ. 182b ἀριθ. 3.

Ἐξ ἀριστερῶν καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης ἐκ τῶν σωζομένων ραβδώσεων ὑπάρχουν τὰ ἐπόμενα 10 γράμματα, βαίνοντα ἐς εὐθὺ καὶ ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ κίονος πρὸς τὴν βάσιν:

NOΣΑΝΔΟΣ

Ἐχουν χαραχθῇ μᾶλλον ἐπιμελῶς καὶ βαθέως καὶ διατηροῦνται εἰς καλὴν κατάστασιν, ἐκτὸς τοῦ ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ Ν εὐρισκομένου Ο, τὸ ὁποῖον εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἀποκεκρουμένον. Ἐχουν ὕψος 0,030 - 0,038 μ., ἡ δὲ μετὰξὺ των ἀπόστασις εἶναι 0,006 - 0,026 μ.

Ἀναγράφω μερικῶν ἐξ αὐτῶν, τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν, τὸ σχῆμα.

Εἰκ. 2.— Τὸ τεμάχιον τοῦ δωρικοῦ κίονος.

Τοῦ Α ἡ ἐσωτερικὴ γραμμὴ εἶναι λοξή καὶ ἄγεται ἐκ τοῦ πέ-
ρατος τοῦ δεξιοῦ σκέλους εἰς τὸ
μέσον τοῦ ἀριστεροῦ. Τὸ Δ σχη-
ματίζει σχεδὸν ὀρθογώνιον τρίγω-
νον. Τὸ Ο εἶναι περίπου κυκλικόν.
Τὸ Ρ ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ κεφα-
λαίου λατινικοῦ γράμματος D.
Τὸ Σ εἶναι τρισκελὲς καὶ θλάται
κατ' ἀμβλείας γωνίας.

Ἐκ τῶν γνωρισμάτων τούτων
εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ γραφή εἶναι
προεुकλείδειος, τῆς ἀρχαϊκῆς ἐπο-
χῆς καὶ δύναται ν' ἀναχθῇ εἰς
τὸν 6' π. Χ. αἰῶνα.

Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς γράμματα
ὑπάρχουν καὶ ἐπὶ τῆς δεκάτης
ἐξ ἀριστερῶν ραβδώσεως. Μόνον
ἐνταῦθα δὲν σώζεται τὸ ἐν ἀρχῇ Ο,
τὰ δ' ἐφεξῆς ΝΟΣΑ εἶναι κατὰ τὸ
ἄνω μέρος ἀποκεκομμένα. Κατὰ

τὸ σχῆμα εἶναι ὁμοιότατα πρὸς τὰ περιγραφέντα τῆς τρίτης ραβδώσεως.
Διαφέρουν μόνον αὐτῶν κατὰ τὸ μέγεθος, διότι εἶναι κατὰ τι μικρότερα.
Ἐπίσης εἶναι καὶ ἀβαθέστερον κεχαραγμένα.

Τὸν κίονα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν θεωρῶ ἐπιτύμβιον καὶ συμπληρῶ ὡς ἐξῆς:

[Τοῦ δεῖνος τόδε σῆμ' ἀγαθοῦ καὶ σώφρο]νος ἀνδρός.

— — — — —

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ἐστηρίχθην ἐπὶ ἐκδεδομένων ἤδη
παραπλησίων ἀρχαϊκῶν ἐπιγραφῶν, ὅπως εἶναι αἱ ἐν IG, I² καὶ ὑπ' ἀριθ.

972¹ καὶ 974, καὶ μάλιστα ἡ ὑπ' ἀριθ. 988², ἡ ὁποία ἔχει ἐπίσης χαραχθῆ ἐπὶ δωρικοῦ κίονος.

Δὲν νομίζω πιθανὸν τὰ ἀνωτέρω διασωθέντα γράμματα ν' ἀποτελοῦν τὸ ὄνομα Ὀνόσανδρος, ἂν καὶ τοῦτο ἔχει ἐκ τῆς ἀρχαιότητος παραδοθῇ³. Διότι, ἂν ὁ κίων ἀνῆκεν εἰς μνημεῖον ἀναθηματικόν, τὸ Ὀνόσανδρος θὰ ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου ἢ τοῦ τεχνίτου, καὶ τότε θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῇ μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ στίχου, ὅπως ἦτο ὁ συνήθης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τύπος (πρβλ. ὁ δεῖνα ἐποίησεν ἢ ὁ δεῖνα ἀνέθηκεν). Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ὅπου ὁ κίων εἶναι ἐπιτύμβιος, ἡ θέσις τῶν γραμμάτων ἐπ' αὐτοῦ δὲν καθιστᾷ πιθανὴν τὴν ἐκδοχὴν, ὅτι ταῦτ' ἀποτελοῦν ὄνομα.

Ἡ ἀνωτέρω λοιπὸν ἐπιγραφή, ὅπως παρεδέχθη καὶ συνεπλήρωσα αὐτήν, ἀποτελεῖ μονόστιχον ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα εἰς δακτυλικὸν ἑξάμετρον⁴.

Ὁ κίων γενικῶς, καὶ εἰδικώτερον ὁ δωρικός, ὡς ἐπιτύμβιον μνημεῖον δὲν συναντᾶται διὰ πρώτην φορὰν ἐνταῦθα. Εἰς δωρικὸν κίονα ἀνήκει τὸ τεμάχιον, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἀπόκειται ἤδη ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι κεχαραγμένη ἡ ἐν IG, I² ἀριθ. 988 ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή. Εἶναι γνωστὸς ἄφ' ἑτέρου ὁ δωρικός κίων, ὁ ὁποῖος ἵστατο ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Βίωνος καὶ Ἀρχικλέους, καὶ ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν του ἐν τῷ ἀρχαίῳ νεκροταφείῳ τοῦ Κεραμεικοῦ, βορειοδυτικῶς τοῦ ταύρου τοῦ Διονυσίου⁵. Ἄλλος δωρικός εὐρέθη ἐπίσης ἐπὶ τάφου ἐν τῇ Ἀσσω

¹ Αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἀντιλόχου ποτὶ σῆμ' ἀγαθοῦ καὶ σώφρονος ἀνδρός

Βλ. ταύτην ἐπίσης καὶ ἐν *G. Kaibel*, *Epigrammata graeca ex lapidibus conlecta*, Berolini 1878 ἀριθ. 4.

² Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶναι :

[— ∞ — τόδ]ε σῆμ' ἀγαθοῦ [καὶ σώφρονος ἀνδρός].

Βλ. καὶ *E. Löwy*, *Inschriften griechischer Bildhauer*, Leipzig 1885 σελ. 17-18 ἀρ. 18.

³ Βλ. *Pauly*, *Real Encyclopädie*, τόμ. V σελ. 940-941. Τὸ ὄνομα Ὀνόσανδρος εἶναι ἄλλως σπανιώτατον ἀντὶ τούτου συχνότερον, ἰδίᾳ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἀπαντᾶται Ὀνήσανδρος. Βλ. καὶ *Paape*, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 1064b.

⁴ Τοιαῦτα μονόστιχα ἐπιγράμματα ἐξ ἐπιτυμβίων λίθων ἔχομεν πολλά. Βλ. ἐν *Kaibel*, *Epigr.*, ἀριθ. 5, 11, 72, 122, 124, 158, 181, 210, 267 κ.ἄ.π.

⁵ Περὶ τοῦ κίονος τούτου βλ. *Alex. Conze*, *Die attischen Grabreliefs*, τόμ. I ἀριθ. 384 καὶ τόμ. III ἀριθ. 1740. Ἐπίσης βλ. ἐν *Daremberg - Saglio*, *Dictionnaire des antiquités grecques et romaines*, τόμ. IV² σελ. 1221b, καὶ τὴν αὐτόθι ὑπ' ἀριθ. 6320 εἰκόνα.

τῆς Μουσίας¹. Ἐπιτύμβιοι τέλος εἶναι καὶ οἱ μικροὶ κορινθιακοὶ κιονίσκοι ἐξ ὁπτιῆς γῆς, οἱ ὅποιοι εὐρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Μυρρίνης².

Ἐὰν νῦν ἐξετάσωμεν καλύτερον τὸν ἡμέτερον κίονα, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν καὶ νὰ συμπληρώσωμεν μερικὰς ἐλλειπούσας λεπτομερείας ἐκ τῶν στοιχείων, τὰ ὅποια παρέχει τὸ διασωθὲν τεμάχιον.

Οὗτος λοιπὸν θὰ ἔφερε 18 ἢ 20 ῥαβδώσεις — νὰ ὀρισθῇ ἀκριδῶς ὁ ἀριθμὸς δὲν εἶναι εὐκόλον — ἀφοῦ σώζονται 10 καὶ ἡ θραῦσις, ὅπως ἐλέχθη, συμπίπτει σχεδὸν μὲ τὴν κάθετον τομήν. Ἀσφαλῶς δὲ θὰ ἦτο μονόλιθος, ὅπως ἦσαν συνήθως πάντες οἱ παρόμοιοι μικροὶ ἐνεπίγραφοι κίονες οἱ ἀναθηματικοὶ ἢ οἱ ἐπιτύμβιοι, καὶ μάλιστα τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς³.

Τὸ μῆκος του δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ἀκριδῶς. Πάντως ἡ ἐνεπίγραφος ἔκτασις θὰ ἐκυμαίνετο εἰς μῆκος περὶ τὸ 1,40 μ., ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν 10 σωζομένων γραμμάτων, τὰ ὅποια καταλαμβάνουν ἐπὶ τῆς ῥαβδώσεως διάστημα 0,35 μ., ὁ δὲ συνολικὸς ἀριθμὸς αὐτῶν, κατὰ τὴν γενομένην συμπλήρωσιν, συμποσοῦται περίπου εἰς 40.

Ἄνω βεβαίως θὰ ἔφερεν ἐπιστύλιον, τὸ ὅποιον δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, ἂν ἐδάσταζεν ἀγγεῖόν τι, ὅπως συνέβαινε εἰς τὸν κίονα τοῦ Βίωνος καὶ τοῦ Ἀρχικλέους ἢ ἄλλο κόσμημα ἐκ τῶν συνήθων εἰς τὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα⁴. Ἐπίσης ἄγνωστον εἶναι, καὶ ἂν ἐστηρίζετο κάτω ἐπὶ βάσεως. Ἐὰν συνέβαινε τοῦτο, ὅπως φαίνεται πιθανώτερον, πρέπει ἡ βάσις νὰ εἶχε τὸρμον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ κίων θὰ ἐγομφοῦτο, διότι ἄλλως ἦτο ἀδύνατον οὗτος νὰ στηριχθῇ ἐπ' αὐτῆς, ἕνεκα τῆς ἀμελοῦς καὶ ἀνωμάλου κατὰ τὸ κατώτατον ἄκρον του ἐπεξεργασίας.

Ἐπίσης τὸ ἐπίγραμμα φαίνεται ὅτι θὰ εἶχε χαραχθῇ καὶ ἐπὶ μιᾷς ἀκόμῃ ῥαβδώσεως, ἐκτὸς τῶν δύο σωθεισῶν. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὁδηγεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν 5 ῥαβδώσεων, αἱ ὅποια μεσολαβοῦν μεταξὺ τῶν δύο ἐνεπιγράφων. Ἐὰν δηλ. ὁ κίων εἶχε 18 ἐν συνόλῳ ῥαβδώσεις, τότε μεταξὺ δύο διαδοχικῶν ἐνεπιγράφων θὰ παρενεβάλλοντο 5 ἄγραφοι· ἦτοι θὰ ἦτο ἡ ἐξῆς διάταξις κατ' ἀνεπτυγμένον σχῆμα: $1E + 5A + 1E + 5A + 1E + 5A = 18$ (15 δηλ. ἄγραφοι καὶ 3 ἐνεπίγραφοι). Ἐὰν δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ῥαβδώσεων

¹ Βλ. *Perrot - Chipiez*, Histoire de l'Art, τόμ. VII σελ. 441 καὶ τὴν εἰκόνα ὑπ' ἀριθ. 224. Βλ. ὁμοίως καὶ *Daremberg - Saglio*, Dictionn. κτλ., τόμ. IV² σελ. 1221b.

² Βλ. *Pottier - Reinach*, La nécropole de Myrina, τόμ. I σελ. 243. Καθὼς καὶ τοὺς ἀριθμοὺς 392, 393 καὶ 394 τοῦ καταλόγου, ὁ ὁποῖος ἐπισυνάπτεται ὡς παράρτημα εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου καὶ περιγράφει συντόμως τὰ ἐκ τῆς Μυρρίνης προσερχόμενα ἀντικείμενα, τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἐν τῇ Μουσείῳ τοῦ Λούδρου.

³ Τοιοῦτοι ὡς γνωστὸν εἶναι καὶ οἱ μικροὶ κίονες, οἱ ὅποιοι εὐρέθησαν ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ οἱ ὅποιοι ἐδάσταζον διάφορα ἀναθήματα.

⁴ Ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ τοιοῦτοτρόπως, τότε ἡ κατωτάτη διάμετρος τοῦ κίονος, ἡ ὅποια εἶναι 0,37, θὰ ἦτο τὸ τέταρτον τοῦ ὕψους αὐτοῦ, ὅπως συμβαίνει εἰς πλείστους ἀρχαϊκοὺς κίονας.

ἦτο 20, τότε θὰ ἦτο: $1E + 5A + 1E + 6A + 1E + 6A = 20$ (17 ἄγραφοι καὶ 3 ἐνεπίγραφοι). Διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς ὑποθέσεως ταύτης αἱ ῥαβδώσεις τοῦ κίονος διαιροῦνται κανονικῶς καὶ αἵρεται ἡ ἀσυμμετρία, τὴν ὁποίαν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἐνεφάνιζεν οὗτος.

Τὸ ἐπίγραμμα μὲ τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ, ἐκτὸς τῶν αἰσθητικῶν λόγων, θὰ ἐχαράχθη περισσοτέρας φορᾶς, διὰ νὰ εἶναι βεβαίως ἐκ περισσοτέρων μερῶν ὁρατόν.

Ὁ κίων δὲν ἀποκλείεται νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ ἀρχαϊκοῦ νεκροταφείου τῆς Βαλομάντρας, ἡ ὁποία εὑρίσκεται πλησίον καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου. Τὸ νεκροταφεῖον τοῦτο ἀνέσκαψαν διαδοχικῶς ὁ Καθ. Καθιδίας καὶ ὁ Τσουντας, ἐξ αὐτοῦ δὲ προέρχεται καὶ ὁ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 1906 ἐξειλιγμένος κατὰ τὴν τέχνην κούρος¹.

Τὸ περισωθὲν τεμάχιον ἴσως εἶχε χρησιμοποιηθῇ ὡς οἰκοδομικὸν ὑλικὸν ἐν τῇ ἐρειπωμένῃ ἤδη ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου, ὅπου ὑπῆρχον καὶ ἄλλα, οὐχὶ πολὺ ἀξιόλογα, μάρμαρα τῶν ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν χρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ μετέφερα ἐπίσης εἰς τὸ πρόχειρον Μουσεῖον, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρούσης ἐργασίας ἀναφέρω.

Β'. ΠΟΙΚΙΛΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

1.

Παρὰ τὴν διασταύρωσιν τῆς ἀμαξιοῦ, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀγροτικὴν ἑκτασιν τῆς Κιτέζας (ἢ Τσίτσαινας), καὶ εἰς ἀπόστασιν 6-7 μ. ἀπὸ τῆς δημοσίας ὁδοῦ ὑπάρχει βεθυθισμένος κατὰ τι ἐντὸς τοῦ ἐδάφους ἐπιμήκης καὶ πεπλατυσμένος τιτανόλιθος, ἀκανονίστου σχήματος καὶ χρώματος ἐρυθρολεύκου. Εἶναι τελείως ἀκατέργαστος καὶ φέρει ἐπὶ τῆς ἄνω, ὅπως εὑρίσκεται, πλατείας καὶ λείας ἐκ φύσεως πλευρᾶς αὐτοῦ τὴν λέξιν:

ΟΡΟΣ = Ὅρος.

Τὰ γράμματα εἶναι τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἔχουν ἐπιμελῶς χαραχθῇ, καταλαμβάνουν δ' ἑκτασιν εἰς μῆκος 0,37 μ., τὸ ὕψος τῶν εἶναι 0,09-0,12 μ.

Ὁ λίθος φαίνεται, ὅτι θὰ ἴστατο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς χρησιμοποίησεως αὐτοῦ ὀρθὸς καὶ θὰ ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διὰ τῆς ἐτέρας τῶν ἀκραίων κατὰ μῆκος πλευρῶν, ἡ ὁποία παρέχει ἐπιφάνειαν ὅπωςδῆποτε

¹ Περὶ τῆς ἀνασκαφῆς καὶ τοῦ κούρου βλ. Π. Καθ. Καθιδίας, Ἀρχαῖκὸν ἄγαλμα ἐξ Ἀττικῆς, ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1902 σελ. 43-50. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ τὸ κακῶς ἀποδοθὲν ὑπὸ τοῦ Καθ. Καθιδίας τοπωνύμιον «Βολομάνδρα» ὡς διορθωθῇ εἰς Βαλομάντρα, ὅπως προφέρεται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων κατ' ἐξελληνισμόν ἐκ τοῦ ἀλβανικοῦ *Valomëndrë-a*.

δμαλὴν καὶ κατάλληλον διὰ τὴν τοιαύτην στήριξιν. Καὶ τὰ γράμματα δ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ βαίνουν κανονικῶς ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Ἴσως ὅμως ἡ στήριξις νὰ ἐγίνετο καὶ διὰ τῆς ἐμπήξεως τοῦ ἄκρου τούτου ἐντὸς τοῦ ἐδάφους.

Θὰ ἐχρησίμευε πιθανώτατα ὡς χωριστικὸν ὄριον ἀγροῦ ἢ ἄλλου κτήματος.

2.

Ἐπὶ τινος ἀντερείσματος τῶν δυτικῶν προπόδων τοῦ ὄρους Πανιοῦ, τοῦ Πανείου ἢ Πανικοῦ ὄρους τῶν ἀρχαίων, καὶ ἄνωθεν τῆς ἀποκρήνου καὶ βραχῶδους τομῆς μιᾶς χαράδρας ὑπάρχει μικρὰ δμαλὴ ἐκτασις, ἡ ὁποία καλεῖται *Σπιθάρια*. Εὐρίσκεται πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀκριδῶς ἀπέναντι τοῦ ἐκκλησιδίου τῆς Ἀγ. Τριάδος, τὸ ὁποῖον ἔχει κτισθῇ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ Καλυβίων-Ἀναθήσσου, ἐπὶ ὑψώματος τῆς μικρᾶς κοιλάδος, ἡ ὁποία ἐκτείνεται πρὸς δυσμὰς τοῦ Πανιοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης.

Ἐν τῇ ἀνωτέρῳ θέσει καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κρημνοῦ ὑπάρχει ὀφρυοειδὲς φυσικὸς βράχος ἀσβεστολιθικός, τοῦ ὁποίου αἱ ρίζαι βυθίζονται ἐντὸς τοῦ χώματος. Ἐπὶ τῆς λείας ἐπιφανείας αὐτοῦ ἔχουν χαραχθῇ βαθέως καὶ συντετμημένα τὰ γράμματα: $\text{OP} = \text{Ορ(ια)}$ (ὕψος 0,20 καὶ 0,25 μ.). Πρὸς δυσμὰς δὲ αὐτῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν 0,90 μ. ἐπαναλαμβάνονται τὰ αὐτὰ γράμματα εἰς τὸ αὐτὸ περίπου μέγεθος καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου ὑπάρχουν ἐπίσης 3 βαθύσματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν εἶναι κωνοειδὲς βάθους 0,16 καὶ μεγίστης διαμέτρου 0,29 μ., τ' ἄλλα δὲ δύο τετραγωνόμορφα διαστάσεων τὸ μὲν ἐν $0,27 \times 0,23$ μ. καὶ βάθους 0,16, τὸ δὲ ἄλλο $0,36 \times 0,24$ καὶ βάθους 0,03 μ.

Εἰς τὰ βαθύσματα ταῦτα, τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζομεν τὸν προορισμόν, ὀφείλεται καὶ τὸ ὄνομα τῆς τοποθεσίας¹.

Κάτωθεν τοῦ κρημνώδους βράχου, παρὰ τὴν ρίζαν αὐτοῦ καὶ ἐν

¹ Ἡ λέξις σπιθάρια καὶ ἀλθανιστὶ *spitharë-të* (ἐν. σπιθάρι — *spithar-i*) σημαίνει τὰς μικρὰς καὶ φυσικὰς κοιλότητας τῶν βράχων ἐπὶ τῶν ὁρέων ἢ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ συγκρατήσουν βρόχινον ἢ θαλάσσιον ὕδωρ. Ἐντεῦθεν ὠνομάσθησαν τοιοῦτοτρόπως καὶ αἱ ἐνταῦθα τεχνηταὶ κοιλότητες, αἱ ὁποῖαι καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὴν ιδιότητα ἔχουν ὁμοιότητα πρὸς ἐκεῖνας.

Περὶ τῆς λέξεως «σπιθάρια» ὡς τοπωνυμικοῦ ἐν Ἀττικῇ βλ. Ἰ. Σαρρῇ, *Τὰ τοπωνύμια τῆς Ἀττικῆς*, ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. Μ' (1928) σελ. 142 καὶ Π. Ἀ. Φουρίκη, *Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικόν τῆς Ἀττικῆς*, ἐν τῇ αὐτῇ περιοδικῇ, τόμ. ΜΑ' (1929) σελ. 94.

Περὶ δὲ τῆς γλωσσικῆς ἐρμηνείας τῆς λέξεως βλ. Κων. Π. Κασσιμάτη, *Λαογραφικά σύλλεκτα* ἐξ Ἰου, ἐν Λαογρ. τόμ. Β' σελ. 636 καὶ Χρ. Γ. Παντελίδου, *Προσθήκη καὶ ἀφαίρεσις σ πρὸ συμφώνου*, ἐν Byz. - neugr. Jahrb. τόμ. 6φ (1928) σελ. 423.

μέσῳ τῶν θάμνων, ἀνευρέθη πρὸ δύο ἐτῶν ὑπὸ χωρικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξυ-
λεύετο κατὰ τύχην ἐκεῖ, ἐνεπίγραφον μάρμαρον, τὸ ὁποῖον καθ' ὑπόδειξιν
αὐτοῦ μετέβην καὶ ἐξήτασα.

Εἰκ. 3.—Ἡ ὁροθετικὴ στήλη τοῦ ὄρους Πανιοῦ.

Εἶναι στήλη παραλληλεπίπεδος ἐκ μαρμάρου λευκοῦ ὕψους 0,76, πλά-
τους 0,30 καὶ πάχους 0,23 μ. (εἰκ. 3). Κατὰ τὸ κάτω ἄκρον εἶναι ἐλλιπής¹,

¹ Τὸ ἐλλειπὸν μέρος, ἂν καὶ ἠρεύνησα μετὰ τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῇ περιοχῇ
πολυαριθμῶν λίθων, δὲν κατώρθωσα ν' ἀνεύρω.